

Kära JH Gille-medlemmar!

Det känns egendomligt att säga att det äntligen har blivit svalt. Man kan sova på natten och orkar ta sig för saker på dagen. Lite otäckt är det att tänka sig att detta egendomliga väder, som varit under sommaren, är orsakat av mänsklig aktivitet. En sådan här extrem torka hade orsakat hungersnöd för 100 år sedan. Skogsbränderna har varit förfärliga och det känns märkligt att den trevliga hembygdsgård i Ragunda, där vi åt en god lunch under hemvändardagen i början av juli, användes som sambandscentral under bränderna i trakten några veckor senare.

Hemvändardagen blev dock mycket lyckad och då var vädret perfekt med lagom sol och värme. Mer om denna på annan plats i Avisen.

Varmt välkomna till årets surströmmingskalas i Bergsbrunna bygdegård! Där vankas god förtäring, allsång, lotterier med idel högvinster och god stämning som vanligt.

Eva

Hembygdsskandiatet till Elin Olofsson utdelat

JH Gille-medlemmen **Margit Oskarsson** delade ut Gillets hembygdsskandiatum till författaren **Elin Olofsson**, den 9 juli. Det uppmärksammades i både ÖP och Länstidningen.

Texten på skandiatet lyder:

Som författare till 4 publicerade romaner, som behandlar det jämtländska landskapet och människornas levnadsvillkor under olika tidsepoker, framför allt på landsbygden, har Elin gjort god reklam för Jämtland. Den senaste romanen, Krokas, har blivit mycket hyllad och intresset för den har gjort Elin till uppskattad föreläsare på bibliotek, bokmässor och litteraturdagar i hela landet.

I förra Avisen gavs en kort presentation av Elin och hennes författarskap. Två dagar efter skandiatet, den 11 juli, kunde man höra Elin som sommarpratara i P1.

Vildhussen!

Vår ciceron i Ragunda och Döda fallet under hemvändardagen den 3 juli (se reportage), **Per Bergvall**, fick deltagarna att stämma in i följande visa om Magnus Huss, berömd för att 1796 ha tömt en hel sjö och torrlagt en fors.

En gång för länge sedan så levde
högt upp i Jämtland en märklig man.
Vild var hans levnad,
vilt var hans lynne,
Vildhussen kallades även han.

För klappa er på att kom Hussen igång,
då blev det i backarna buller och bång.
Han ägde de nordiska dygderna,
med storsläggan for han i bygderna.

Länsman och drängen, som var på fiske
plötsligt i gytjtjan på sjöbotten satt.
Hussen fick rätt. Det gick som han spådde:
Sjön den försvann på en enda natt.

Ty klappa er på att kom Hussen igång
då blev det i backarna buller och bång.
Han ägde de nordiska dygderna
med storsläggan for han i bygderna.

*Text av Harry Källgren och tonsatt av Harald Bro.
Hör Calle Reinholdz sjunga den på youtube.*

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Eva Hjelm (327291), evahjelm@bahnhof.se **Vice ordförande** och **Sekreterare** Stefan Halvarsson (468065), stefan.halvarsson1@comhem.se **Skattmästare** Bengt Hjelm (327291), bengthjelm@bahnhof.se **Bibliotekarie** Stellan Karlsson (525270), stellan.karlsson@tele2.se **Redaktör och hemsidaansvarig** Jan Enger (323240), jan@enger.se

Hemsida: www.jhgille.se **e-post:** info@jhgille.se **Plusgiro:** 39 30 09-6

Var- och närhelst man Gillets medlem möter, man mötet städse gillar. Detta kan tas som en god devis avseende verksamheten, synnerligast som den stundom, efter god tradition, vart tredje år plägar förläggas någon dag till beseende av diverse platser inom hemprovinsen.

Efter vanan skedde samling, vidpass klockan åtta f.m., å travbanan i stan, och hade knappt trettioalet deltagare infunnit sig för att bussledes ta del av vad dagen hade i sitt sköte.

Färden inleddes längs riksväg 87, med ett första stopp i Lillsjöhögen, omtrent tre mil öster om stan, i Lits socken, vid Kråksjön. Mittemot byns föreningshus Furustrand invigdes 2011 en stavkyrka, vilken deltagarna nu, samtidigt med en paus för intag av kaffe eller annan dryck med bulle, bereddes tillfälle att ta i skärskådande. **Göte Falkman**, en av de två eller tre män som sammanlagt kom att lägga ned 6.000 timmar på bygget, agerade ciceron och berättade initierat om hela händelseförloppet vid kyrkans uppförande. Utanför densamma finns också en klockstapel.

Härför rest sällskapet fram till Döda fallet i Ragunda socken. Här anslöt **Per Bergvall**, välkänd auktionist och i 25 år turistchef i Ragunda. Han visste berätta bl.a. följande.

Vid slutet av 1700-talet började virket få tilltagande ekonomisk betydelse som näringsfång. Ett stort aber var emellertid den dåvarande Storforsen som i hög grad försvårade flottningen av timmer. Så begynte tankar uppstå på att i forsen närliggande sandås anlägga en kanal. Omsider anlätades Magnus Huss, sedermera känd som Vild-Hussen, för att fullborda företaget. Det resulterade den 6 juni 1796 i att vatten från Ragundasjön bröt igenom sandåsen. Vattenmassorna gick sedan inte att hejda, hela åsen brast, och efter några timmar återstod bara lerbotten av sjön och ett dött fall. Märkligt nog gick under förloppet, som ägde rum nattetid, inget människoliv till spillo.

Annat att här vid Döda fallet beskåda är teaterscenens vridbara åskådarlåktare, den första i sitt slag i Sverige, invigd 1992, med plats för 380 personer.

Efter att ha gett deltagarna tidsmässigt utrymme att kringströva delar av området kring Döda fallet, ställdes kosan till den närbelägna Ragunda gamla kyrka.

Att nämna om kyrkan, är bl.a. att den byggdes på 1400-talet. De från den katolska tiden överkalkade väggmålningarna såg dagens ljus igen på 1920-talet. Kyrkans altarpuppats från 1600-talet är gjord av Anders Olsson. En gammal inventarie är en S:t Ansgarsfigur från 1520-talet, och ett votivskepp från 1700-talet. Kyrkan har Jamtlands äldsta spelbara orgel. Carl Hofverberg gjorde porträttmålningarna. Något unikt är att korskranket finns kvar – enda motsvarigheten finns i Husaby i Västergötland.

Någon kalkugn eller suptall var inte till påseende, heller inte någon håggkåbbe, när sällskapet härefter ankom Ragunda hembygdsgård i Hammarstrand, en gammal länsmansgård efter Per Hoflin, byggd 1863. Här möttes gillesresenärerna i stället av tvenne hembygdsföreningens ledande personer, **Ann-Marie Viklund** och **Rut Sandström**, vilka för dagen som utsökt skaffning till-

handahöll grön ärtvälling med pepparrotsgrädde, äggghalva och ostsmörgås.

Även här var Bergvall tillstädes. Han berättade utförligt och roande om tillkomsten av vad som sedermera blev den thailändska pagoden i Utanede, å Chulalongkorns väg, Fors socken, ävensom den roll häri han spelade, som dåtida kommunal turistchef på 1990-talet i Ragunda kommun.

Men nu fann resenärerna, denna förunderligt varma och soliga julidag, efter att ha å det hjärtligaste avtackat ciceronen Per Bergvall, tiden mogen att fortsätta exkursen, närmast med siktet inställt på Borgvattnet, varest bussen – via Krokvåg, Ammer, Färsån, Överammer och därefter längs vägen 344 passerande Selet och Boberg, alltjämt med Ammeråns dalgång till vänster, omsider ävenså efter avtaget på vägen mot Ramsele – i sinom tid framåt eftermiddagen nådde Borgvattnet. Här blev Gillemedlemmen **Anna Lundin**, härstammande från byn, vår ciceron.

Snart vidtog husesyn av lokaliteterna i den riksbekanta prästgården. och inte minst beskådades den berömda spökungstolen.

Nästa anhalt blev Borgvattnets kyrka som är från 1782, c:a trettio år efter att de första nybyggarna kom.

Verksamheten med lanthandeln har, trots att befolkningen i byn numera inte uppgår till mer än 60 personer kunnat fortfa, mycket tack vare bybornas ideella insatser och goda köptrohet. För närvarande är det de 2013 från Holland inflyttade **Sandra** och **Edward van Munster** som driver affären; de idkar också kaféverksamhet i den gamla prästgården.

Självfallet blev det för gilleshemresedagsresenärerna till att besöka bua, där det bestods rikhaltiga möjligheter för dem att över disk ta del av, och investera i, utsökta ostar, direktimporterade från Holland, och av vilka Sandra van Munster utdelade goda smakprov. Åtminstone den dagen torde butikens omsättning i påtaglig grad ha ökat. Det är bara att hoppas att den kan fortleva. Men det blev till att ta avsked av Borgvattnet. Färden ställdes tillbaka till vägen nr 344, norrut mot Hammerdal, varunder i sakta mak Skyttmon genomfors. Något stopp skedde inte där, men hann ändå byns praktfulla och av rikhaltig snickarglädje präglade träslott beskådas; en följd av att byborna under baggböleriets epok hade vett att behålla sina skogar, själva förädla dessas resurser och få både tillgång till material och medel att uppbygga dessa magnifika hus.

Undervägs mot Häggenås passade orlstyrarna **Eva Hjelm** på att för deltagarna delge en innehållsrik och intressant exposé över ett par lokala konstnärers liv och verksamhet, nämligen Berta Hansson (1910-1994) och Birgit Ståhl-Nyberg (1928-1982), båda med rötter i Hammerdal.

Stefan Halvarsson

Bilder från resmålen finns på sidan 4 i den digitala versionen av Avisen.

Ett längre reportage från hemvändardagen finns på hemsidan, www.jhgille.se. Där finns också många bilder.

Quantum satis, ”tillräcklig mängd”, är en i olika sammanhang tjänlig definition på vad som som för tillfället förefinnes, så exempelvis antalet personer församlade till sammankomst. Men begreppet kan förstås, förutom vid antalsmässig beräkning, ha sitt berättigande i fråga om abstraktare företeelser, så inte minst i fråga om andlig och spirituellt upplevelse, varom mera nedan.

Sålunda kan redan inledningsvis konstateras att numerären deltagare vid ovan angivna kalas med Gillet å Bergsbrunna bygdegård söder om Upsala centrala stadsdelar uppgick till närmare ett fyrtiotal, vilket för ändamålet och trivseln visade sig vara fullt tillräcklig (även om givetvis plats för flera fanns, och att föreningen gärna såge än större uppslutning). Vidare visade sig skaffningen, för aftonen med bl.a. mycket god persallad åtat rostbiff, bli inte bara tillfyllest, utan rentav så väl tilltagen att det blev en del över av allt det goda.

Godis för öronen bjöds också i form av musikaliskt divertissement: inbjudne gästen, tidigare gillesstipendiaten Bengt-Eric Norlén från Oviken, varest han är ordförande i Föreningen Ovikenmusik hade infunnit sig för att underhålla deltagarna. Han inledde med att försäkra sig om att ”alla har hörapparat” för att kunna uppfatta att han för aftonen hade ”gjort ett speciellt anpassat program”, detta med tanke på – som han uttryckte saken - ”det stå hej mina skor” väckte när han senast, för sju år sedan, deltog å Gillet, då tillsammans med Olle Hemmingsson.

Alltnog vidtog Norléns framförande, ”avklädd att ensam spela fiol, utan ackompanjemang”, med *Visa till 50-årskalas*, följt av *Vårlåt* efter spelmannen Alfred Rönnkvist, *Jämtländsk kärleksvisa* (trad. låt) och *Höykörarvals* av Anders i Logårn i Oviken. Norlén berättade förresten om den sist nämnde att han, som fiolist, tillsammans med Helmer Åkermo på handklaver och Vik-Anders på piano vid invigningen av järnvägsstationen i Svenstavik – det bör ha varit 1918 – spelade 40 polskor på raken, detta ”för att dämpa den värsta fyllan”. – Beträffande kärlek i Jämtland framställde Norlén också Evas fråga till Adam: ”Älskar du mig?, och densammes respons: ”Ja, håkken eljest? Je ha int sae måång å väl på.”

Fortsättningsvis blev det Ovikspolska i moll, efter Jans-Orsa, en låt efter Ol’Kjells-Olle i Kenneråsen och en polska från Östjamtland, *Den innersta friden*. Därtill kom Ole Bulls *Säterjäntans söndag*.

Norlén nämnde också att han dagen innan gilleskalaset spelat i Aersn, då bl.a. en del melodier av Grieg. Enligt Norlén ”spelas det alldeles för lite musik av J. S. Bach i svenska bygdegårdar”; därför följde nu *Erbarmelich* ur Matteuspassionen. Själv hade han i hög grad inspirerats i sitt fiolspelsutövande av musikläraren Roland Andersson i Svenstavik. Om sin far berättade Norlén att denne var dragspelare och lärde sig spela per korrespondens.

Fortsatta framföranden var dansen *Saraband* i d-moll, *Berits schottis* (till mamma Berit). Emellett vore, enligt Norlén, skäl att inte enbart hänge sig åt musiken och låtarna från Jamtland; det finns ju förvisso även en provins som heter Härjeådalen. Således hade han och gitarristen Anders Hedén från Hackås ”ägnat Härjeådalen en tanke”, genom att företa en turné kallad *En afton i moll*, syftande på ”värsta mörkmoll”, d.v.s. Härjeådalen. Att observera är då att moll i den kontexten betyder mjuk. Norlén uppgav sig för övrigt vara sambo med en kvinna från Långå, som enligt honom ”är mjuk”.

Följaktigen blev det också – ytterligare stycken här inte nämnda – både *Härjedalsmarsch* och *Jämtlandssång*, vilket allt rönt auditoriets synnerliga uppskattning.

Övrigt att omförmäla är att lotteridragning med idel högvinster förevar, och att aftonen förflöt under högsta gemyt, denna senvårkväll eller förtida sommandag, och hade deltagarna i juli en hemvändardag i republiken att emotse (härom mer å annan plats i Avisen).

Stefan Halvarsson

Fler bilder från årsmötet finns på www.jhgille.se

Kommande aktiviteter
Surströmmingsfest fredagen den 21 september
Förjulskaffe lördagen den 24 november

Hemvändardagen!

Stavkyrkan i Lillsjöhögen

Ragunda gamla kyrka

Vridläktaren vid Döda fallet

Borgvattnets kyrka

Ragunda gamla kyrka

Prästgården i Borgvattnet

Träslott i Skyttmon

Jämtar och Härjedalingar i Uppsala med omnejd
hälsas välkomna till

Årets Surströmmingskalas

Bergsbrunna bygdegård, fredag den 21 september kl 18.30
Bergsbrunna villaväg 24. Buss 9, hållplats Backmovägen
Ett antal parkeringsplatser finns på bygdegården

Vi undfägnas med den goda strömmingen, tunnbröd samt ostar, öl, kaffe och
kaka, allt till en kostnad av 150 kr. Starköl och snaps finns till försäljning.

Betala gärna in kostnaden i förväg på vårt plusgiro 39 30 09-6

Anmälan senast 14 september till Stefan Halvarsson, stefan.halvarsson1@comhem.se
eller tel. 018-46 80 65 eller mobil 070 94 78 701